

Hogyan tereli a klímamagyelv a klímapárbeszédet és a klímacselekvést?

Forgács Bálint

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Freie Universität Berlin

RuRALL előadás KÉK

Budapest, 2024.

október 1.

Áttekintés

- Kommunikáció és nyelv
- Klímakommunikáció
- Klímaváltozás
- Klímacselekvés

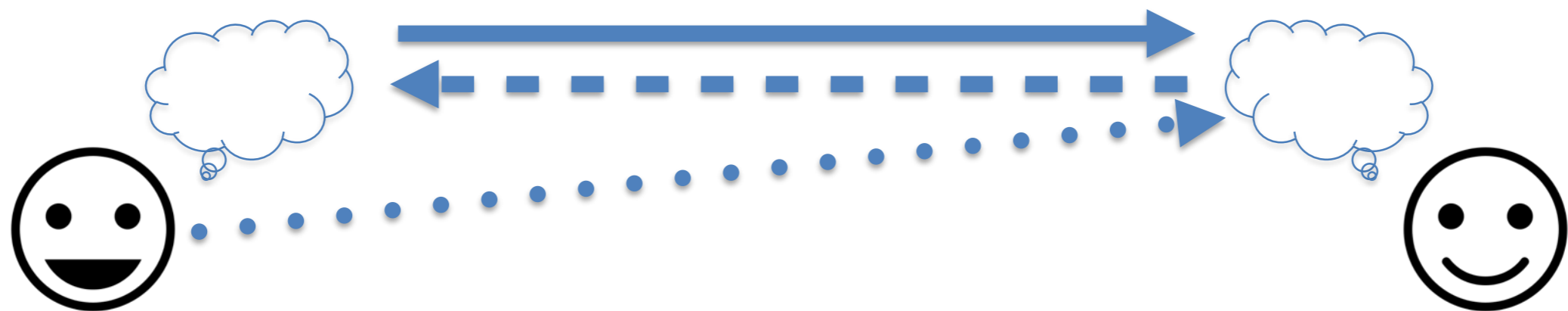
A kommunikáció nem az, aminek látszik

A kommunikáció nem az, aminek látszik

A kommunikáció nem az, aminek látszik

Pragmatika

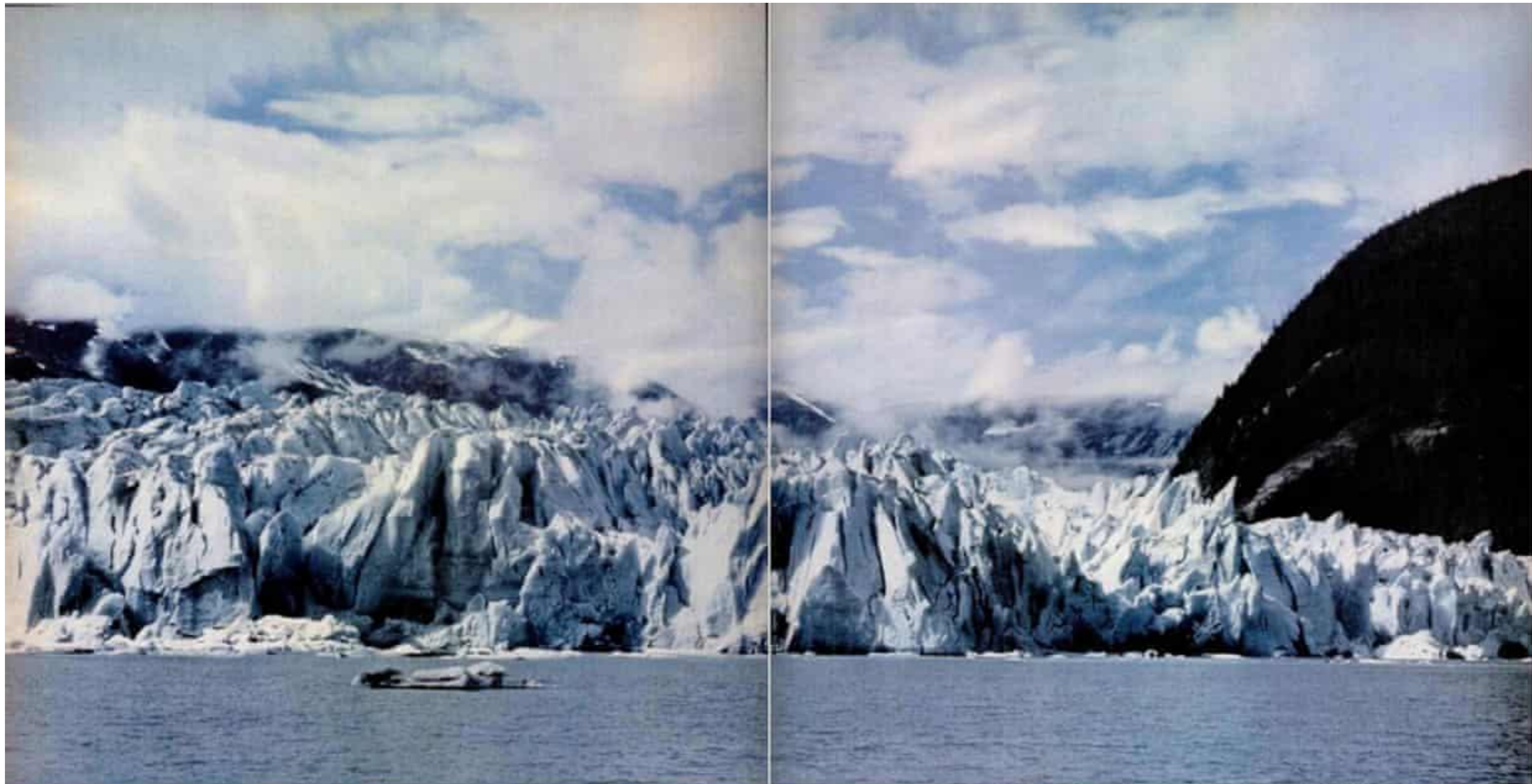
- A nyelv használati szabályai
- Beszédaktusok (Austin, 1962)
 - Köszönöm, kérem, ígérem, stb.
- Indirekt beszéd, udvariasság, kétértelműség, stb.
- Szándékolt jelentés (Grice, Sperber, stb.)
 - Következtetéses kommunikáció

Nyelvi pragmatika és kommunikáció

- Noha a kifejezések nem határozzák meg a gondolkodásunkat
- Hatnak a párbeszédre: mederbe terelik
 - A társas interakciókat, vitákat, diskurzust
 - A felkészülést (belső beszéd és érvelés) (Mercier és Sperber, 2017:)
- Verbális interakció = társas viselkedés
 - Észrevétel nélkül átvesszük, megismételjük, átalakítjuk, továbbfűzzük, amit a másik mond
 - Asszociációk, implikációk, nyelvi formák és formulák

Klímakommunikáció

EACH DAY HUMBLE SUPPLIES ENOUGH ENERGY TO MELT 7 MILLION TONS OF GLACIER!

This giant glacier has remained unmelted for centuries. Yet, the petroleum energy Humble supplies—*it converted into heat—could melt it at the rate of 80 tons each second!* To meet the nation's growing needs for energy, Humble has applied science to nature's resources to become America's Leading Energy Company. Working wonders with oil through research, Humble provides energy in many forms—to help heat our homes, power our transportation, and to furnish industry with a great variety of versatile chemicals. Stop at a Humble station for new Enco Extra gasoline, and see why the "Happy Motoring" Sign is the World's First Choice!

HUMBLE
OIL & REFINING COMPANY
America's Leading Energy company

ENCO
Copyrighted Material

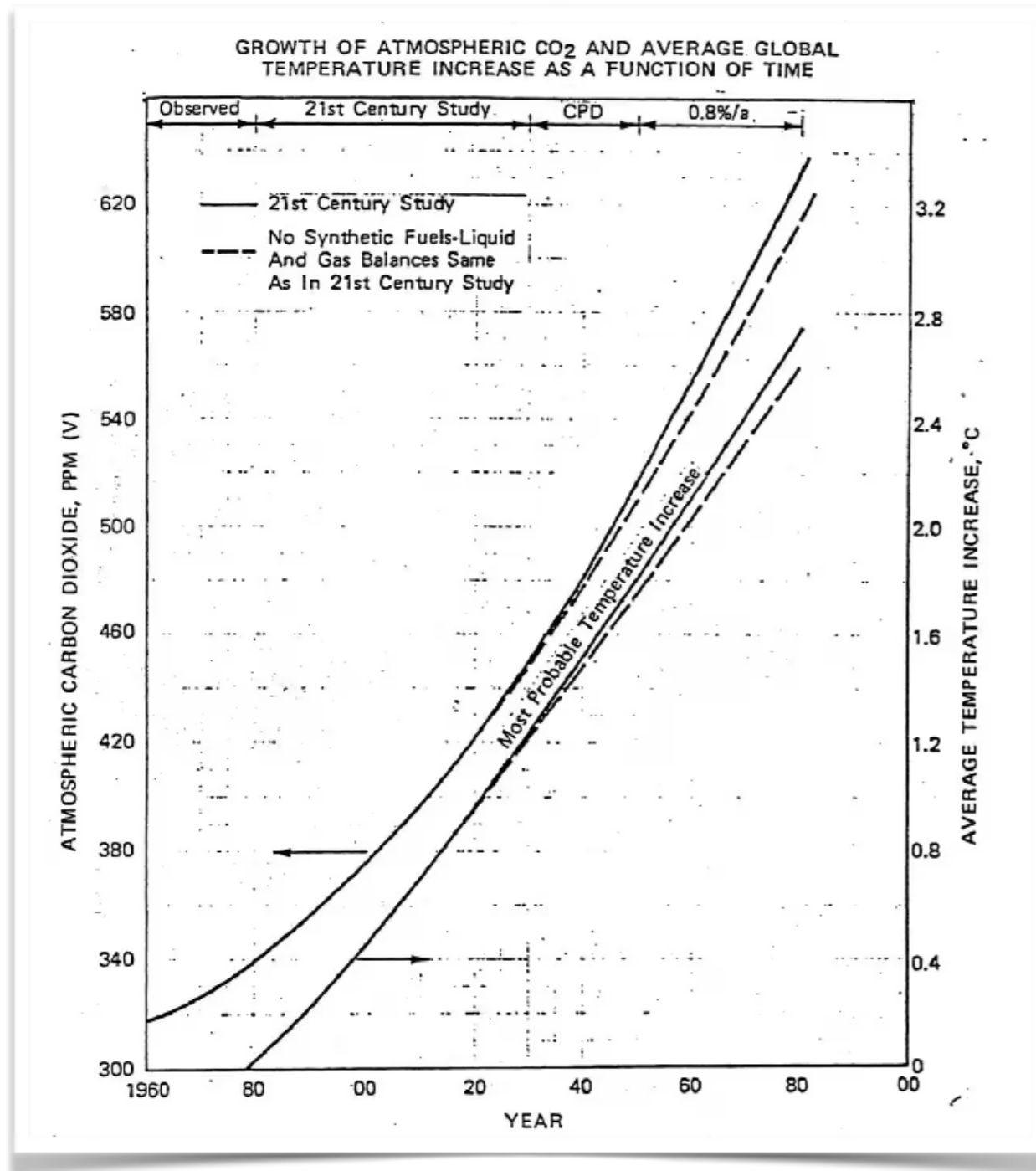

Klímakommunikáció

- Csalafinta kommunikációs premisszák
 - Eltorzított nyelvezet, sajátos nyelvhasználat: mi az adott és mi az új?
 - Olajcégek, olajállamok: PR és jogi osztályok, kommunikációs szakemberek, lobbisták, bérelt szakértők
- “Nincs felelősségünk, nem tehetünk róla”
 - Ha van is felelősség, akkor az egyéni, fogyasztói felelősség
- “Tehetetlenek vagyunk a természet vad erőivel szemben”
 - Kár is erőlködni, ilyen az élet

Klímakommunikáció

Beragadt a lemez: a '90-es években

Passzív, pozitív, lágy kifejezések

“Üvegházhatás”

Klíma “**változás**”

Globális fel-“**melegedés**”

Környezet- “**barát**”

Klíma “**katasztrófa**” / “**összeomlás**”

“**Zöld**” energia / átalakulás / ideológia

Fiktív fosszilis klímazsargon (A 2000-es évek slágerei)

- Offsetting
- Net Zero
- Climate Neutral
- Carbon Negative
- Carbon Capture
- Solar Radiation Management

Fiktív fosszilis klímazsargon

(A 2000-es évek slágerei)

- Offsetting

“Okos” könyvelés

“Ügyes” átnevezés

- Net Zero

“Professzionális” hangzás

- Climate Neutral

CSAKHOGY

- Carbon Negative

- Carbon Capture

- Solar Radiation Management

Fiktív fosszilis klímazsargon

(A 2000-es évek slágerei)

- Offsetting

“Okos” könyvelés

“Ügyes” átnevezés

- Net Zero

“Professzionális” hangzás

- Climate Neutral

CSAKHOGY

- Carbon Negative

Képzeletbeli technológiák
Csúsztatások, hazugságok,
trükközés, csalás

- Carbon Capture

Tudósok lejáratása,
megfélemlítése

- Solar Radiation Management

A tényeken nem változtat, ha kimondják őket

~~“Üvegházhatás”~~

Kemencehatás?

Sütőhatás?

~~Globális fel-“melegedés”~~

Globális túlforrósodás?

Globális felforrás?

~~Klíma “változás”~~

Klíma pusztítás?

~~Klíma “katasztrófa” / “összeomlás”~~

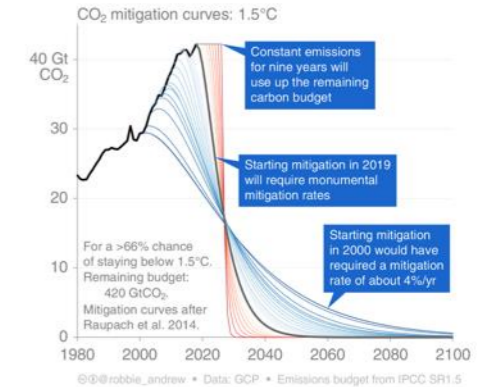
Klíma öngyilkosság?

~~“Zöld” energia / átalakulás /
ideológia~~

Túlélési energia?

Biztonsági energia?

Klímariogatás?

Éhen fogunk halni?

Klíma-svédasztalok?

Elveszítjük a rokonainkat?

1,5°C, 2°C vagy 4°C?

Elveszítjük az otthonunkat?

COP582?

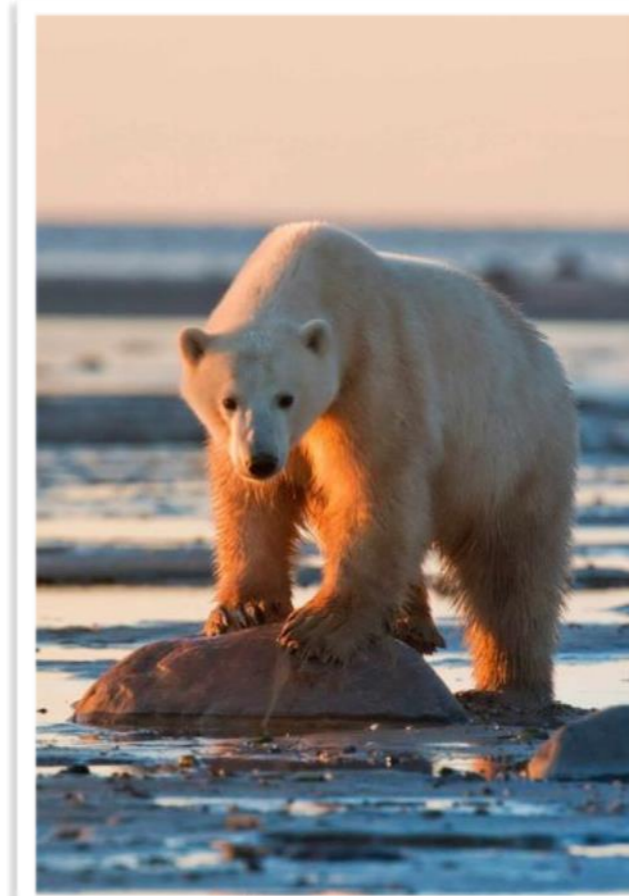
Összeomlik a civilizáció?

2050?

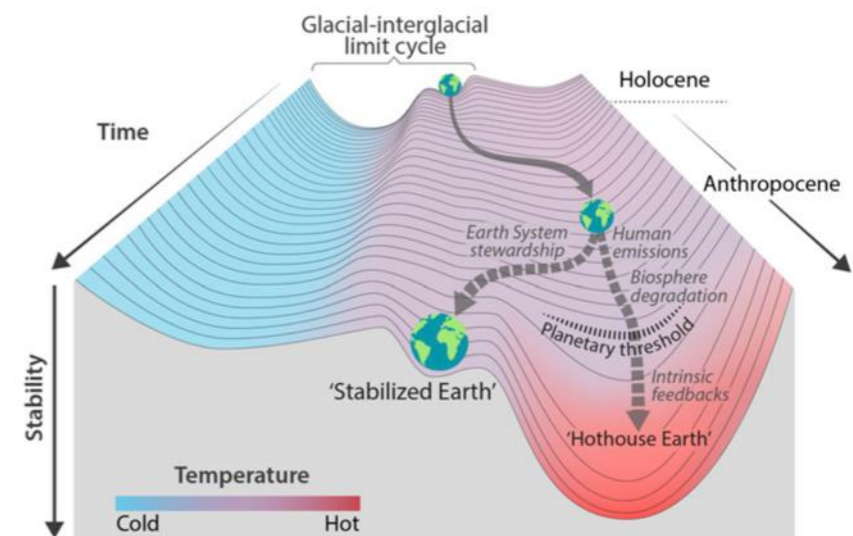
A valódi klímaváltozás

- Amiről eddig hallottunk, már lezárult
- ... a következő 30 évre...
 - Állandósult katasztrófák (aszály, árvíz, erdőtüz)
 - Egyre forróbb nyarak
 - Folyamatos tengerszint-emelkedés
 - Kiszámíthatatlan időjárás

A valódi klímaváltozás

- Forróház Föld
- Hirtelen, gyors, visszafordíthatatlan
 - Sivatang- vagy dzsungelbolygó?
 - Lakhatatlan zónák: fiziológia
- A technológiai civilizáció és az ipari mezőgazdaság omolhat össze

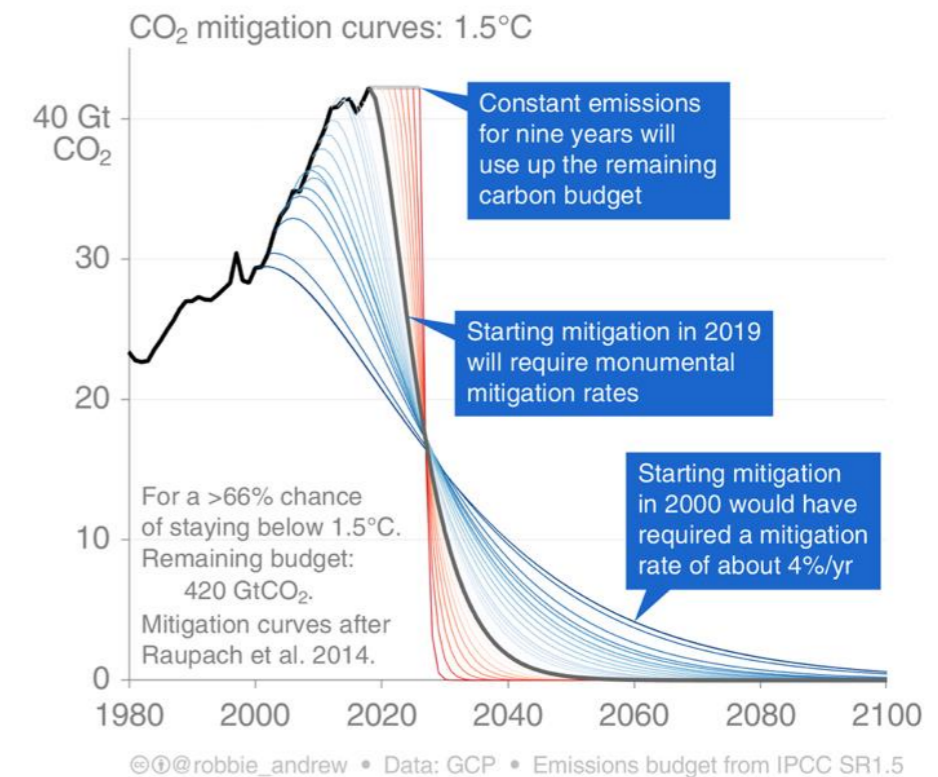
A valódi klímaváltozás

- *Mi a tét?*
- Nem kell megmenteni a bolygót
- Nem fog kihalni az emberiség
- Gyógyszer, élelmiszer, rendőrség és kórház nem lesz...

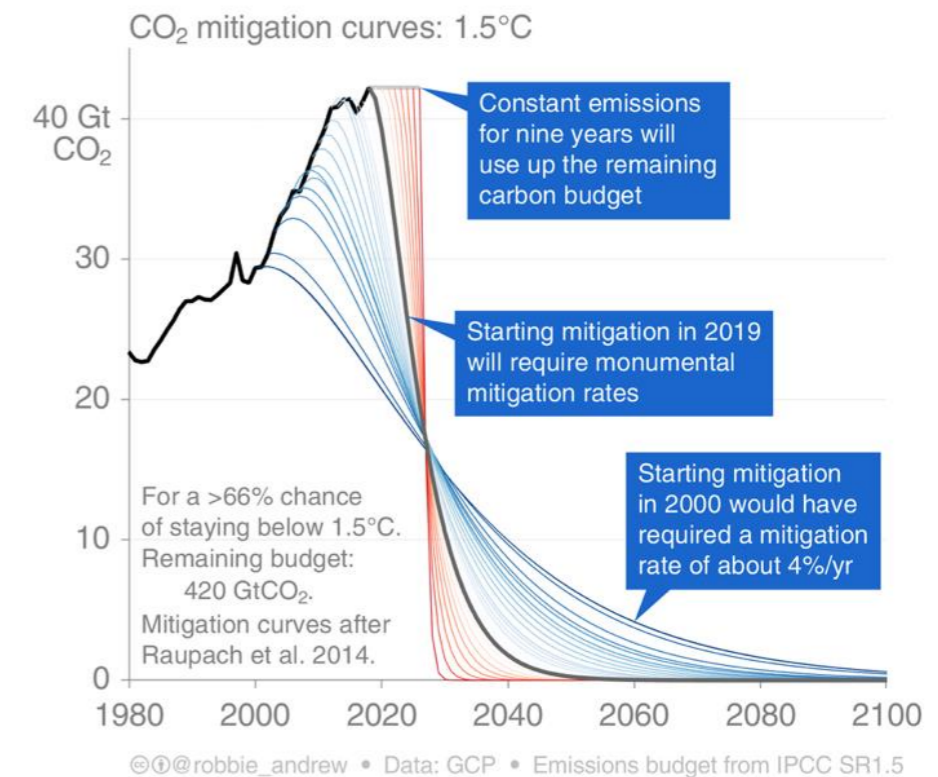
A klímatudomány tudományos kommunikációja

- A klímatudósok nem értenek a kommunikációhoz
- A klímakommunikátorok nem értenek a klímatudományhoz
- Alulprediktáló klímamodellek? (Brysse és mtsai, 2013)
- “Megdöbbent” klímatudósok? (2021-es német árvizek)
- “Több adatra van szükség” (Gavin Schmidt, 2024, Nature)

A klímatudomány tudományos kommunikációja

- A klímatudósok nem értenek a kommunikációhoz
- A klímakommunikátorok nem értenek a klímatudományhoz
- Alulprediktáló klímamodellek? (Brysse és mtsai, 2013)
- “Megdöbbent” klímatudósok? (2021-es német árvizek)
- “Több adatra van szükség” (Gavin Schmidt, 2024, Nature)

Ugyan mihez??

A klímaszorongás valódi oka

- A klímaszorongás oka nem a vészmadárkodás („alarmism”)
- A negatív hír nem fenyegető önmagában
 - Kihívás: probléma vs. emóció fókuszó coping
- Ami szorongáskeltő:
a politikai téntlenség okozta tehetetlenség
- Tanult tehetetlenség (Seligman)

Új keretezés: orvosi nyelvezet

- A tudományos ismeretek közjogi-politikai implementációja jellemzően a felelősséget és a biztonságot szabályozza.

- Éghajlat-politika: magas kockázatú jogi terület

- Repülésbiztonság, orvostudomány, stb.

- Rendhagyó módon, kis kockázatú területként kezelik, mint amilyen az közúti közlekedés vagy a dohányzás.

Keretezés: orvosi nyelvezet

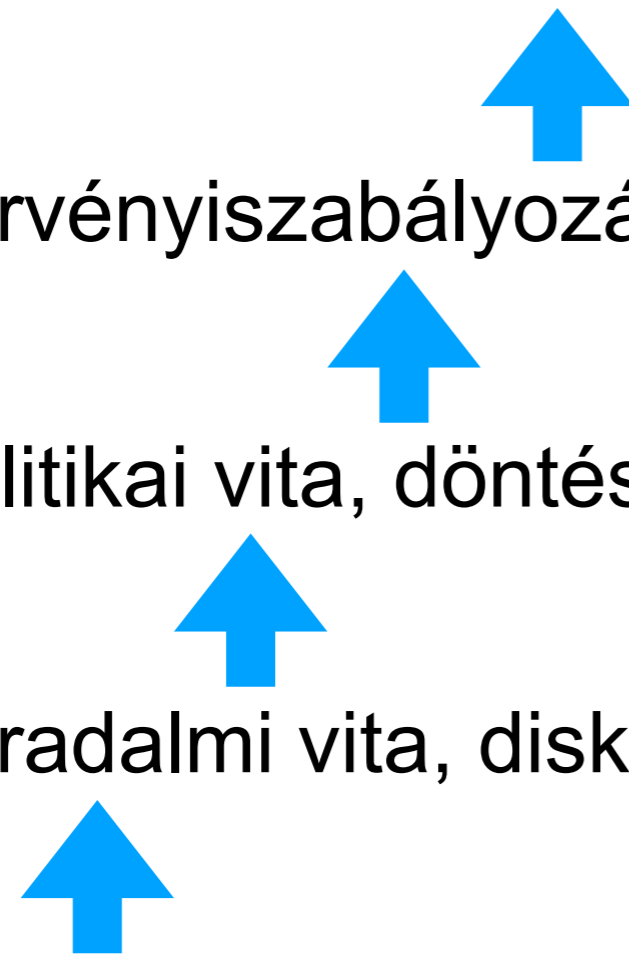
- Alap kutatás, természettudomány helyett orvosi mentalitás
 - Orvosi kontextusban az új eljárások bevezetése tudományos-életmentő tevékenység, nem politikai-aktivizmus
 - Aktivista volt-e Semmelweis Ignác?
- Orvosi klímanyelvezet → nyílt társadalmi vita → klímaszabályozás, TÖRVÉNYKEZÉS
- Beszéd → cselekvés ← szabályozás

Keretezés: orvosi nyelvezet

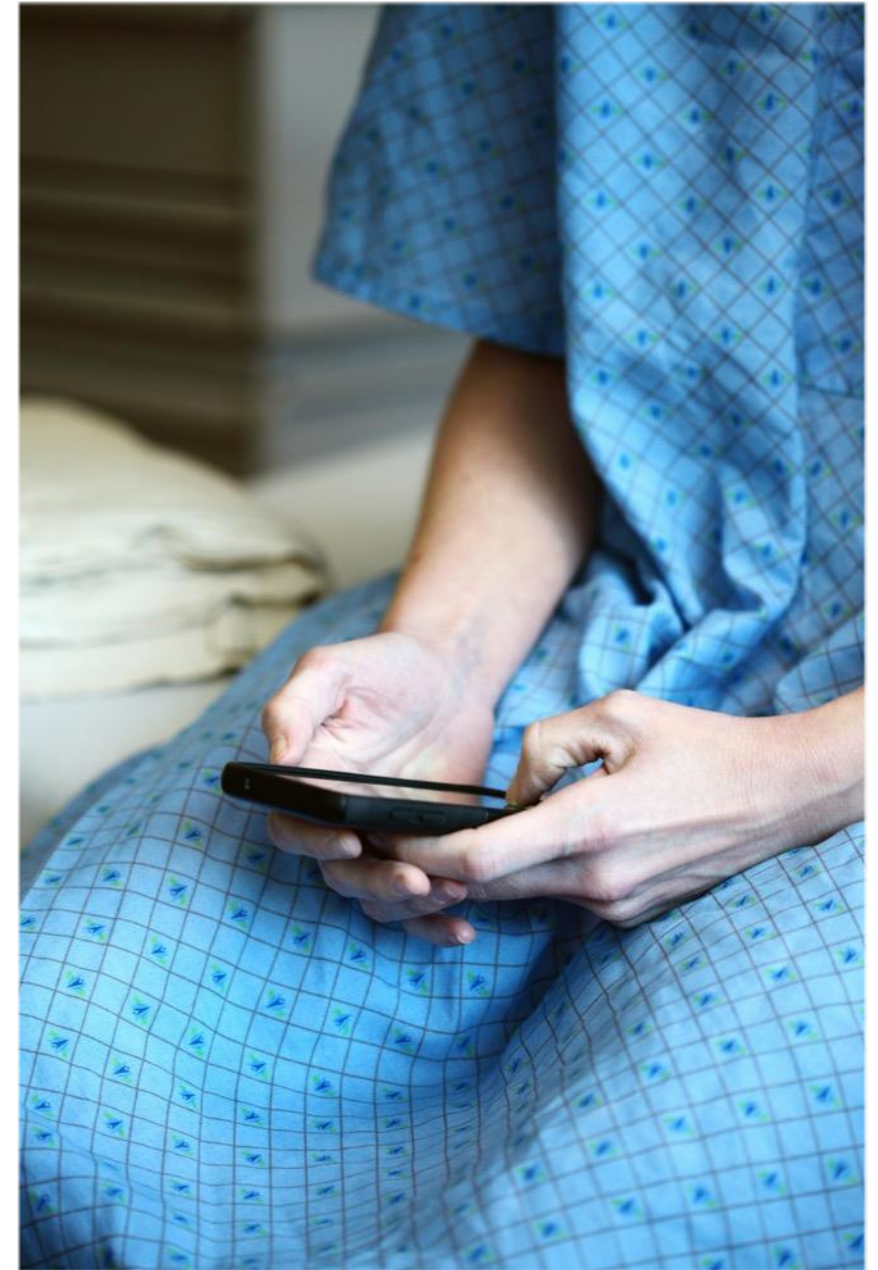
- Az orvosi döntések NEM pénzügyi vagy ideológiai megfontolásokon alapulnak
 - Mégis tudományos alapon értékeljük és jogilag szabályozzuk őket
-
- A photograph of two surgeons in an operating room. They are wearing blue scrubs, masks, and hairnets. One surgeon is wearing a red hairnet and the other is wearing a blue hairnet. They are focused on a patient lying on the operating table. The room is dimly lit, with bright surgical lights overhead.
- A klíma kapcsán is mellékes, hogy egy-egy döntés mennyibe kerül vagy milyen ideológiának felel meg jobban

Keretezés: orvosi nyelvezet

- Viselkedésváltozás
 - Törvényiszabályozás-változás, jogi nyelvezet
 - Politikai vita, döntéshozói fórumok
 - Társadalmi vita, diskurzus, közbeszéd
 - Klímanyelvezet + klímakifejezések
-

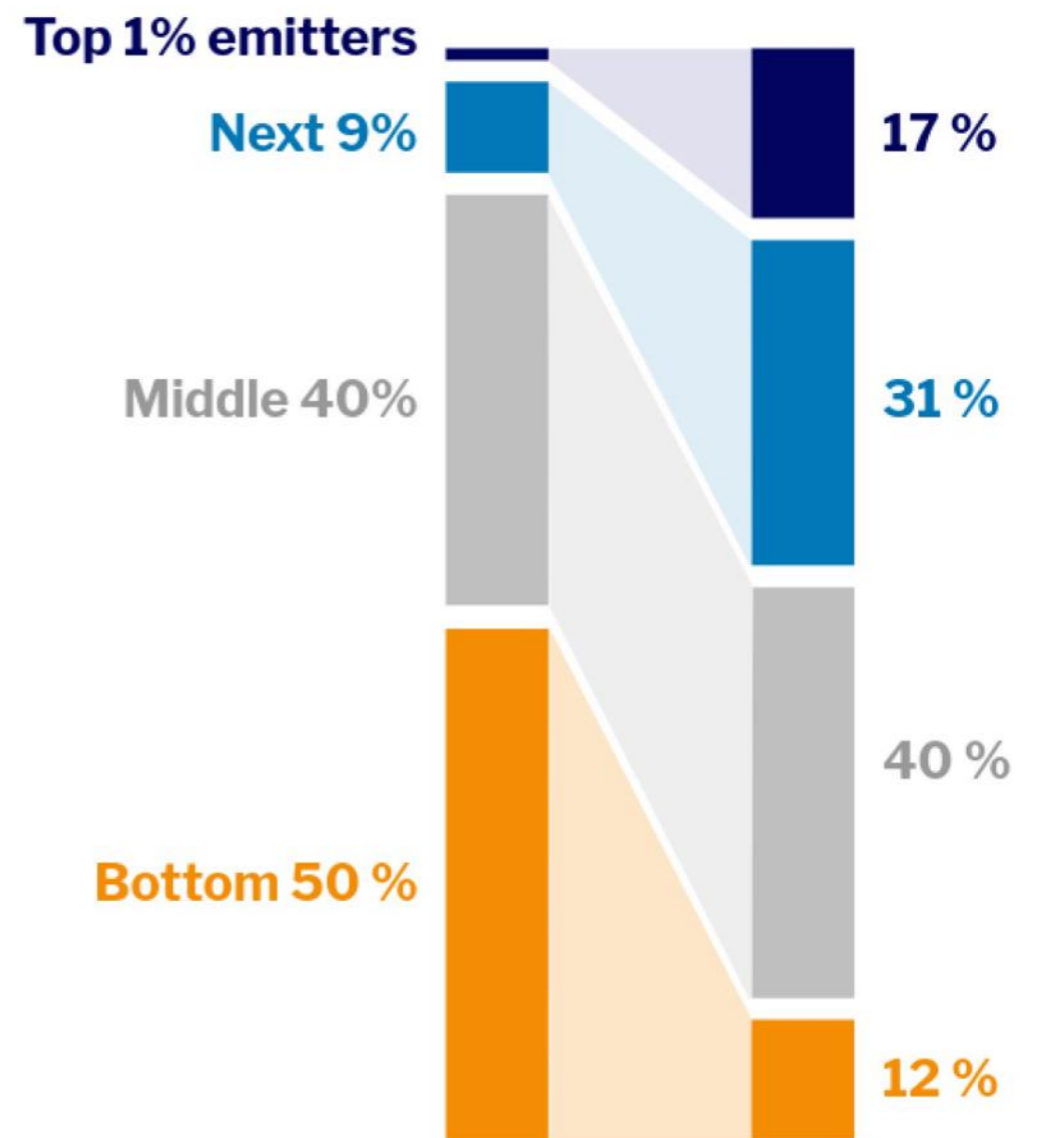
Keretezés: orvosi nyelvezet

- **Szembenézés:** őszinte beszéd
- **Diagnózis:** valóban hatalmas a baj, de tudjuk mi az
- **Gyógymód:** rendelkezésünkre áll minden szükséges technológia, de azonnal cselekedni kell
- Más kérdések = más válaszok
 - “Biztos, hogy sivatagbolygó lesz a Földből?”
 - Helyette: “Biztosan el lehet kerülni, hogy sivatagbolygó lesz a Földből?”

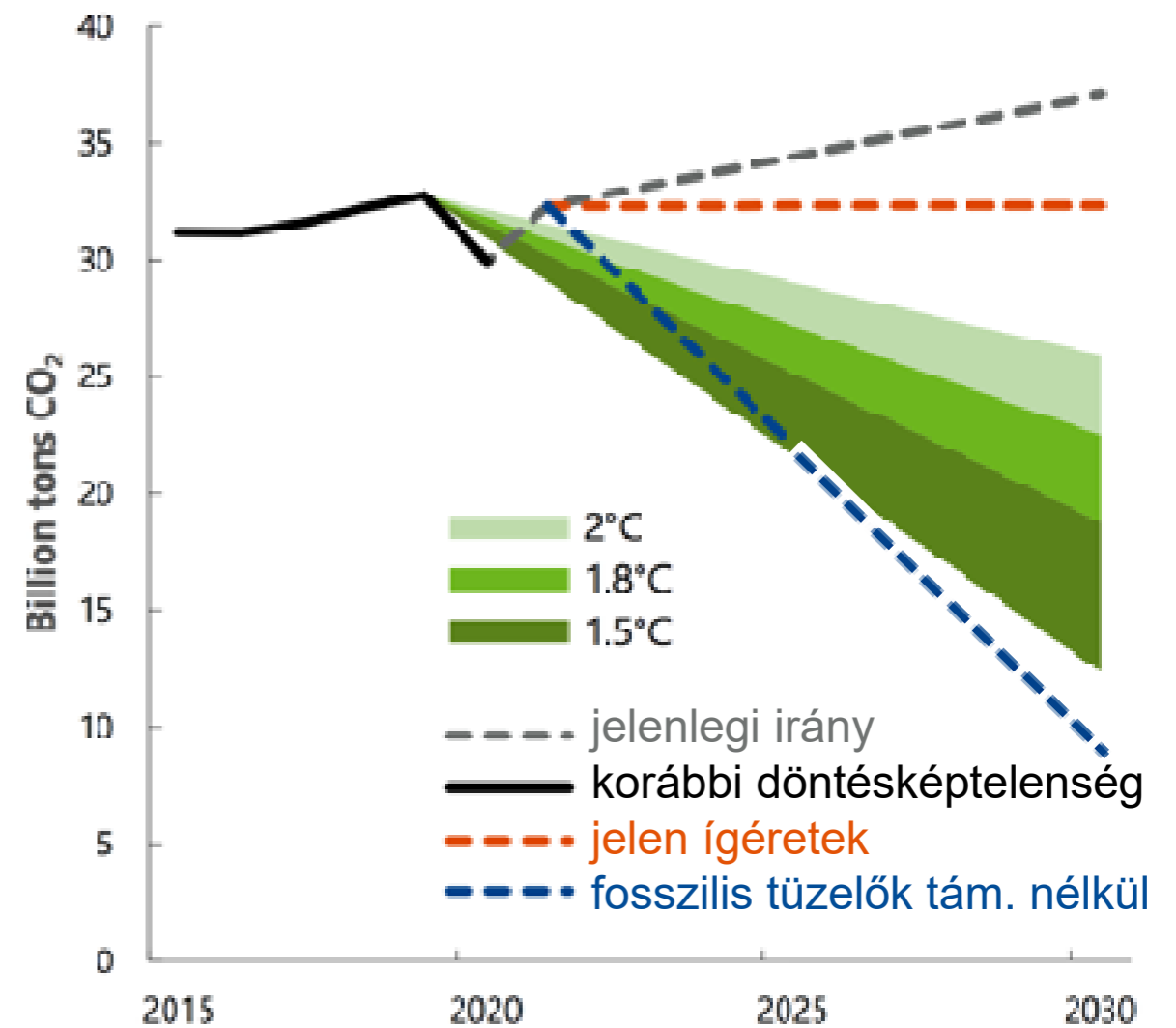
Mi a valódi “veszteség”?

- **Nem pusztán egyéni felelősség:**
Szelektív hulladékgyűjtéssel nem lehet megmenteni ökoszisztémákat
- **Nem tragikus életmódváltás:**
A többségre nem vár nagy változás (luxus, túlfogyasztás) (Chancel, 2021)

Beszélhetünk a kapitalizmusról később is?

- Van egy technológiai problémánk
 - Van más probléma is
 - A szabályozás hiányzik
- A fő ellenérvék politikaiak és gazdaságiak
- A politika így is erősen beleszól a piac és a klíma működésébe:
 - Állami olajtámogatások... ?

IMF & IPCC, 2021

Mibe fektessünk energiát?

- A pszichológusok javaslata:
 - “Behavioral Change”
 - Hogyan fognak lemondani az emberek a jólétről?
- De kinek a viselkedését is kellene megváltoztatni?
 - A törvénytisztelő állampolgárokat?

Mibe fektessünk energiát?

- A pszichológusok javaslata:
 - “Behavioral Change”
 - Hogyan fognak lemondani az emberek a jólétről?
- De kinek a viselkedését is kellene megváltoztatni?
 - A törvénytisztelő állampolgárokét?
 - Vagy a gazdasági szereplőkéét?

Mibe fektessünk energiát?

- A pszichológusok javaslata:
 - “Behavioral Change”
 - Hogyan fognak lemondani az emberek a jólétről?
- De kinek a viselkedését is kellene megváltoztatni?
 - A törvénytisztelő állampolgárokét?
 - Vagy a gazdasági szereplőkéét?
 - Vagy inkább a törvényhozókét?

Mibe fektessünk energiát?

- Jogi szabályozás szükséges ahhoz, hogy a megfelelő technológiai váltás megvalósulhasson
- CFC, ólmozott benzin: nem volt róla népszavazás
 - vagy rákbetegség
 - vagy hűtőszekrény / autózás
- XX. sz. teljes társadalmi átállások 4-6 év alatt

Mibe fektessünk energiát?

- Egyéni cselekvés helyett politikai nyomásgyakorlás?
- Egy új beszédmód, ami nem enged csúsztatásokat?
- Egy új viselkedésmód, ami kikényszeríti a szabályozást?

Egy közösségibb nyilvánosság felé

- A párbeszéd, viták alapstruktúrája
 - Első kör: háttér, tények, keretezés, “adott információ” (topik)
 - Második kör: előtér, állítás, “új információ” (fókusz)
- Jelenlegi klíma párbeszéd:
 - Első kör: pozitív, semleges, optimista (greenwashed, anti-alarmist)
 - Második kör: tehetetlenség, gyász, depresszió (doomism)
- Ehelyett:
 - Első kör: negatív, fenyegető, felébresztő, diagnózis (diszkomfort)
 - Második kör: optimizmus, tervezés, gyógymódok, kezelés (cselekvés)

Közösségibb cselekvés felé

- A feladatokba, kihívásokba szívesen bevonódnak az emberek
 - Probléma- vs. emóciófókusz?
- Az értelemkeresés általános emberi motiváció
 - A lokális cselekvés fontos, de átfogó kép nélkül kifulladás?
- Jogi szabályozás, közmegegyezés, társadalmi szerződés
 - A kisközösségi fellépés hogy tudja bevonni a tágabb közösséget?
- A technológiai társadalom kettős tudata
 - A felvilágosítás egyfajta meggyőzés? (Elektromosság? Vakcinák?)

Köszönöm a figyelmet!

foragacs.balint@ppk.elte.hu